

Hoofdstuk 4

VROEG BEGINNEN

Bestraf uw zoon zolang er nog hoop is.
- Spreuken 19:18

Vroeg beginnen: de grondgedachte

Vroeg beginnen betekent dat je je kind leert je te gehoorzamen zodra hij het woord 'nee' begrijpt. Dat is meestal ruim voordat hij een jaar oud is. Ik begon het trainingsproces rond de tijd dat de kleine begon te kruipen. Als eerste is het meer een voorbereidende fase, waarin ik ze leer wat 'nee' betekent, en waarbij ik zelf de grenzen van hun eigenzinnigheid en karakter leer kennen.

Later, als ik meer van hen verwacht, heb ik het veel makkelijker wat dit betreft. Ze hebben al geleerd dat ze niet kunnen doen wat ze willen, dat papa en ik hun rechtmatige autoriteiten in het leven zijn, en dat ze ons moeten gehoorzamen. Dit maakt alle latere trainingen aanzienlijk gemakkelijker.

Het opvoeden van kinderen is niet alleen gemakkelijker voor jou als je vroeg begint, maar ook voor je kind. Zou het werkelijk vriendelijkheid zijn als je je kind complete vrijheid geeft om egoïstisch, eigenzinnig en egocentrisch te zijn, en dan plotseling een paar jaren later, hem te veranderen en van hem te verwachten dat hij respectvol is, attent en zelfbeheerst is? Het lijkt mij zowel vriendelijker als verstandiger om vanaf het begin een goed karakter te trainen. Geen grote schok voor het ontwikkelde systeem. Je kind zal zich niet verraden voelen omdat je de regels voor hem hebt veranderd. Hij zal meer en meer vertrouwen in jou hebben, als je jong begint met het trainen van gehoorzaamheid omdat hij vanaf het begin weet welke verwachtingen en grenzen er zijn.

Het hart van een jong kind is meer onschuldig naïef in het zondigen dan dat van een ouder kind dat er al enige tijd in is geslaagd verkeerd gedrag te gebruiken voor egoïstische doelen. Heel jonge kinderen kunnen zelfgericht zijn, maar deze natuurlijke egocentrisme is nog niet geëscaleerd tot sluwheid, hooghartigheid of andere meer verfijnde karakterzonden. Omdat de jongeren minder complex zijn, en nog steeds onbevestigd in hun eigenzinnigheid, zijn ze gemakkelijker te overtuigen en te vormen. En dit vormgevingsproces is plezierig voor hen, niet stressvol. Zij zijn ook transparanter en eerlijker op jongere leeftijd en hebben daarom veel meer moeite om hun verkeerde gedachten en neigingen te verdoezelen. Dit maakt het gemakkelijker voor jou om ze te begrijpen en te onderwijzen. En jong kinderen zijn meer op jou gefocust. Ze hebben je meer nodig, ze willen je meer, en zijn daarom gemakkelijker te motiveren met zowel lof als discipline.

Als je vroeg begint, verleidt je je kind niet om te zondigen op een manier waarop het karakterzonden ontwikkelt. Elk verkeerd, destructief karakter is net zo schadelijk bij een tweejarige als bij een tweeëntwintigjarige en net zo gemakkelijk aangemoedigd door het negeren van discipline.

Egoïsme bij een tweejarige is net zo verkeerd als egoïsme bij een tienjarige, dus als je je tweejarige toestaat egoïstisch te zijn, sta je hem eenvoudig toe te zondigen. Als je egoïsme blijft toelaten, zul je het ontwikkelen van een zondig patroon aanmoedigen in zijn leven en hem verleiden om nog steeds te zondigen zolang hij ervaart dat er geen consequenties aan verbonden worden.

Hoewel ik het opleiden van jonge kinderen sterk promoot, is er geen reden om tot het uiterste te gaan en te proberen om een kleine baby van een paar maanden oud te trainen. Geniet van je

kleintjes, maar stel discipline en training niet te lang uit. Het is levensgevaarlijk om te wachten tot je kind de heftige leeftijd van twee of drie jaar heeft, zoals velen van de pedagogen van vandaag de dag aanbevelen. Als je dat doet, zul je zeker het dubieuze plezier hebben van de 'verschrikkelijke tweeën (of drieën)' in volle mate. Ga er niet vanuit dat, omdat je ze niets hebt geleerd totdat ze kleuters waren, vanaf het begin zelf niets leerden. Kinderen leren altijd, en wat ze leren als je training van het kind uitstelt, is dat ze net zo egocentrisch en eigenzinnig kunnen zijn als ze willen. Als dit is wat ze geleerd hebben, besef dan dat je het veel moeilijker zal hebben om ze om te draaien op het moment dat jij er eindelijk genoeg van krijgt.

... Een kind dat zijn zin krijgt, schaamt zijn moeder.

- Spreuken 29:15

'Nee' leren

Normale, gezonde baby's zijn allemaal in staat om 'nee' te begrijpen rond de tijd dat ze kunnen kruipen, en vaak ruim daarvoor. De eerste tijd haal ik ze gewoon weg van de objecten die verleiden of ik leid ze af om problemen te voorkomen, maar uiteindelijk (hoe eerder, hoe beter - in ieder geval vóór de leeftijd van een jaar) word ik serieus om ze te leren gehoorzamen en ik gebruik het woord 'nee' om ze dat te leren.

Ik begin met heel duidelijk 'nee' tegen ze te zeggen als ze naar iets grijpen wat niet mag. Vervolgens belemmer ik ze om uit te voeren wat ze willen. De volgende stap is om van hen te eisen dat ze mij daadwerkelijk gehoorzamen als ik 'nee' zeg, in plaats van dat ik het object verwijderen of hen help te stoppen. Ik let op het moment dat ze iets proberen te pakken waarvan ik verteld heb dat het niet mag. Ik zeg 'nee', en als ze blijven reiken naar het object, geef ik ze een milde tik op hun luiertbroekje en zeg nogmaals 'nee', maar ik haal ze niet bij het object vandaan en verwijder het object ook niet, tenzij noodzakelijk.

Deze kleintjes zijn meestal verbaasd en proberen nog een paar keer naar het object te reiken, waarbij ze weer een duidelijk 'nee' horen, vergezeld van een milde, maar besliste tik, elke keer. De meeste van mijn baby's kregen het door na slechts een paar 'nee's' en een begeleidende ferme tik op de luier. Ze draaiden zich om en kropen weg, of zaten en huilden een minuut totdat ik ze naar iets anders stuurde. Soms pruilden ze even van teleurstelling en wendden zich daarna uit zichzelf naar iets anders. Zodra ik zie dat ze zich onderworpen hebben aan mijn sturing, feliciteer ik ze en wijs hen dan ergens anders naar toe als dat nodig is, en moedig ik ze aan om te gaan spelen. Het is belangrijk om hen te laten weten wat ze wel moeten doen, niet alleen wat ze niet moeten doen.

*En al deze zegeningen zullen over u komen en u bereiken,
wanneer u de stem van de HEERE, uw God, gehoorzaam bent.*

- Deuteronomium 28: 2

Vanaf dat moment

Vanaf dat moment laat ik ze altijd alle aanwijzingen die ik geef gehoorzamen. Ik leid ze niet langer af en haal ze niet weg bij verleidingen. Ik stop met het geven van herhaalde waarschuwingen. Ik maak duidelijk wat ik wil, en onderwijs hen te gehoorzamen. Beschouw dit niet als discipline. Beschouw het als opleiding. JE kunt heel vroeg beginnen met trainen - zodra je baby oud genoeg is om te leren wat je bedoelt met 'nee, nee'.

... een vlijtig mens heeft het kostbaarste bezit van mensen.

- Spreuken 12:27

Een woord over kleine handjes

Geef overigens nooit een tik op kleine handjes. Kleine handjes zijn kwetsbare dingen, en gemakkelijk te verwonden. God heeft gezorgd voor een betere plek - een die goed is opgevuld. Als mijn baby vastberaden op weg is naar het stopcontact, dan wacht ik niet tot hij er is, om dan zijn hand een tik te geven als hij ernaar reikt. In plaats daarvan stop ik hem voordat hij te dichtbij komt vanwege de veiligheid. Dan zeg ik serieus 'nee', en tik hem op zijn billen, niet op zijn hand.

Baby's zijn verrassend slim. Ze zullen heel snel het verband leggen tussen de tik op zijn billen en je ongenoegen bij wat ze aan het doen zijn. In feite is mijn ervaring dat een tik op de hand de suggestie wekte dat ik een spelletje speelde in plaats van serieus 'nee' te bedoelen. Ze concentreren zich op hun hand en niet op jouw woorden. Waar je hen op wilt concentreren, is je woord en zijn betekenis.

De milde tik op de luier is slechts een 'let op, ik heb het tegen jou-tik'. Het hoeft geen harde tik te zijn, alleen een die een duidelijke boodschap communiceert. Ook moet je het woord 'nee' niet schreeuwen. Gebruik gewoon een rustige, stevige toon in je stem en begeleid het met een zachte, maar stevige tik op de luier. Herhaal, met redelijke pauzes, totdat je baby luistert. Laat hem niet iets anders doen totdat hij gehoorzaamt.

Blijft u echter bij wat u geleerd hebt en waarvan u verzekerd bent ...
- 2 Timoteüs 3: 14-15

Let op je baby

Houd je baby goed in de gaten. Je kunt hem niet trainen als je niet ziet wat hij doet. Als je hem achteraf probeert te corrigeren, zal hij het niet begrijpen. Let op hem en corrigeer hem als hij ongehoorzaam is. Baby's hebben verrassend goede herinneringen, maar verwacht niet dat hij een perfect geheugen heeft. Herhaal hetzelfde proces gewoon opnieuw, als hij het vergeet of je probeert te testen. Je training heeft geen zin als je ergens 'nee' tegen zegt en een paar minuten later niets doet als hij dezelfde overtreding herhaalt. Pas op dat je in het begin niet te veel bevelen en aanwijzingen geeft, maar als je hem iets vertelt, zorg er dan altijd voor dat hij gehoorzaamt. Houd hem in de gaten en wees klaar om hem te corrigeren zodra hij je weer ongehoorzaam is en elke keer daarna.

Want de wegen van een man zijn voor de ogen van de HEERE, Hij weegt al zijn sporen.

- Spreuken 5:21

Wat een kleintje kan leren

Sommige ouders verwachten te veel van hun kinderen, maar over het algemeen verwachten de meeste ouders niet genoeg. Een eenjarige kan bijvoorbeeld worden geleerd stil te zitten in de kerk, in een restaurant te blijven zitten en zelfs stil te zijn als zijn moeder hem dat zegt.

De meeste dingen vereisen herhaling. Wees consequent en je zult versteld staan hoeveel de allerkleinsten kunnen begrijpen en hoe braaf ze kunnen zijn. Nadat je je kind de betekenis van het woord 'nee' hebt geleerd en jou gehoorzaamt wanneer je het gebruikt, kun je dat woord toepassen in al de volgende situaties, afhankelijk van het vermogen en het begrip van het kind. Oefen een aantal van deze dingen tijdens het eten of de verhaaltjes. Stel je een braaf, gelukkig kleintje voor en leer je kind dan om zich zo te gedragen. Ik ga hier enkele specifieke voorbeelden en aanwijzingen geven, maar beperk jezelf niet tot alleen degene die ik noem. Zoek naar alles wat je kind kan leren begrijpen, zoals stilzitten voor een luierwissel, blijven waar je zegt dat hij moet blijven, geen

verboden voorwerpen aanraken, naar je kijken als je zijn naam roept, enzovoort. Je kunt van hem verwachten dat hij je gehoorzaamt in al deze dingen en meer.

Breng uw zoon gehoorzaamheid bij, en hij zal u rust geven en uw ziel genoegens schenken.

- Spreuken 29:17

'Leg je hoofdje neer'

Het is nuttig om een baby te leren zijn hoofdje op je schouder neer te leggen als je hem dat zegt. Wacht gewoon op de juiste gelegenheid (wanneer je tijd hebt om gewoon te staan en hem vast te houden, en mogelijk als hij slaperig is) en duw de zijkant van zijn hoofdje zachtjes op je schouder neer. Als hij zijn hoofdje weer optilt, zeg dan: 'Nee. Leg je hoofdje neer,' en duw zachtjes zijn hoofd weer naar beneden. Herhaal totdat hij zijn hoofd naar beneden houdt. Verwacht dat dit een tijdje duurt, maar uiteindelijk zal hij leren wat je bedoelt en je gehoorzamen.

Houd vast aan vermaning, laat niet los. Neem haar in acht, want zij is jouw leven.

- Spreuken 4:13

Woedeaanvallen bij baby's

Sommige kinderen hebben een sterk humeur, zelfs als ze nog heel jong zijn. Als je baby verstijft en een volwaardige schreeuwende woedeaanval krijgt terwijl er niets aan de hand is, behalve dat hij zijn zin niet krijgt, houd hem dan stevig vast en blijf stevig 'nee' tegen hem zeggen totdat hij zich ontspant en zich aan je onderwerpt. Geef niet toe totdat hij dat doet. Word niet boos; overleef de situatie gewoon. Als hij eenmaal is gestopt, beloon hem dan door te wiegen, te zingen of iets anders dat hij leuk vindt, maar geef niet toe totdat hij je gehoorzaamt zonder weerstand te bieden.

Een dwaas laat heel zijn geest de vrije loop, maar een wijze houdt die in toom.

- Spreuken 29:11

Worstelen

Een andere zeer goede les in gehoorzaamheid is om je baby te leren tevreden op schoot te zitten. Je kunt beginnen op de leeftijd van zes maanden of zelfs jonger. Mijn zesde baby was elf maanden oud toen ik de eerste versie van dit hoofdstuk schreef en hij wist al wekenlang stil te zitten.

Plaats je baby (nadat hij is gevoed en verschoond) op je schoot, met het gezicht van je af. Wanneer hij zijn rug probeert te krommen of om te rollen, duw je zijn buik terug naar beneden en zeg je 'Nee'. Houd hem niet strak vast zodat hij niet kan krommen. (Maar laat hem natuurlijk ook niet op de grond vallen!)

Doe dit wanneer je tijd hebt om te wachten totdat hij stopt met je te weerstaan. Hou het vol. Meestal huilt een baby een beetje voordat hij toegeeft, dus verwacht dat. Wees consistent. Zodra je hiermee bent begonnen, doe je hetzelfde elke keer dat hij worstelt op je schoot. Zorg ervoor dat hij daar een tijdje rustig zit voordat je hem iets anders laat doen. Zorg ervoor dat JIJ degene bent die de beslissingen neemt, niet hij.

Mijn zoon, verwerp de vermaning van de HEERE niet, en heb geen afkeer van Zijn bestraffing, want de HEERE straft wie Hij liefheeft, zoals een vader doet met de zoon die hij goedgezind is.

- Spreuken 3:11-12

Van je af duwen

Zoek bij het trainen van kleintjes naar hun eigen terreinen waar ze weerstand hebben en leer ze zich op die terreinen te onderwerpen. Het komt vaak voor dat een baby opgepakt wil worden, maar dan meteen begint te draaien en draaien totdat je het gevoel hebt dat je in een worstelwedstrijd zit en probeert te voorkomen dat je kind op de grond valt. Dat hoef je niet te ondergaan. Gebruik het als een nieuwe kans om gehoorzaamheid te leren.

Wriemelen weerspiegelt het besef dat zijn wereld groter is dan de saaie oude moeder, en hij heeft ontdekt hoe hij mama kan gebruiken als zijn vervoersmiddel naar de rest van de wereld. Laat hem naar veel dingen kijken en ze onderzoeken, maar leer hem grenzen te accentueren zoals jij die hebben wil, zodat hij zich niet verzet en worstelt als jij hem oppakt. Hij moet kijken zonder te duwen en te draaien en te proberen je te laten gaan waar hij wil.

Het is vrij eenvoudig om dit te doen. Zeg gewoon: 'Nee, stop daarmee', zodra het kronkelen begint, en geef een klein tikje op zijn luier terwijl hij zich van je weg duwt. Laat door je houding zien dat je het afkeurt. Trek hem terug naar je toe en laat los. Houd hem niet gedwongen stil; eis van hem dat hij je gehoorzaamt en ervoor kiest om op eigen kracht te stoppen met worstelen.

Ga er niet vanuit dat hij het niet kan begrijpen, alleen maar omdat hij niet kan praten. Een puppy kan ook niet praten, maar we weten allemaal hoe we met een puppy moeten communiceren. Het vermogen om te praten is niet hetzelfde als het vermogen om te begrijpen. Bekijk de reacties van je baby om te zien of hij het begrijpt, en wees er zeker van dat je het verschil kunt onderscheiden tussen wat hij begrijpt en wat hij bereid is te doen. Als er maar een kleine hint is waaruit jij op kunt maken dat hij weet wat je wilt, dan is het zeer waarschijnlijk dat hij het ook weet. Als je eenmaal weet dat je baby je begrijpt, blijf er dan op aandringen dat hij gehoorzaamt totdat hij dat doet.

Luister naar je vader die jou heeft verwekt, en veracht je moeder niet wanneer ze oud is.

- Spreuken 23:22

Weigeren om te komen

De meeste van de eerdere vroege trainingsvoorbeelden zullen niet veel tijd vergen. Als je vroeg begint, houden kleintjes het meestal niet lang vol. Binnen een paar minuten, meestal minder dan vijftien, zullen ze toegeven en je gehoorzamen. Als sessies elke keer dat ze nodig zijn worden herhaald, zullen ze snel korter en minder frequent worden, totdat je helemaal geen impasses meer hebt. Hoewel de meeste kinderen heel snel leren, zijn er toch sommigen die behoorlijk koppig kunnen zijn. Ze zullen veel langer volhouden, en als ze dat doen, moet je ze gewoon overleven, hoe lang het ook duurt.

Laat me mijn ervaring delen met mijn derde kind. Ik wachtte iets te lang voordat ik erop stond dat hij me altijd gehoorzaamde, hij was twee jaar oud toen we hem serieus begonnen te trainen. Hij gedroeg zich braaf in vergelijking met veel tweejarigen, maar hij beseftte tenslotte in hoeverre hij de baas was over ons, in plaats van wij over hem. Hij werd al snel koppig, eigenzinnig en vatbaar voor driftbuien. Op een dag waren we op bezoek bij enkele goede vrienden en hij besloot zijn nieuwe

macht uit te oefenen. Hij weigerde schaamteloos naar papa te komen toen papa hem riep. Hij negeerde papa en speelde in plaats daarvan verder met de telefoon van onze vriend, ongeveer twee meter van waar mijn man en ik zaten.

De vrienden die we bezochten waren uitstekende ouders en boden hun advies aan, dat we zonder aarzelen aanvaardden. Ze hebben ons gecoacht om vol te houden en gaven papa de instructie hem te blijven roepen. Toen hij niet reageerde, kreeg papa de opdracht om naar hem toe te gaan, een tik op zijn billen te geven (over kleding en een luier), dan terug te keren naar waar hij had gezeten en hem opnieuw te roepen. We werden aangemoedigd om dit te herhalen, met gepaste pauzes tussen de herhalingen, totdat hij ons gehoorzaamde. We hebben hem nooit naar ons toe gehaald. We hebben onze stem niet verheven en ons geduld verloren. We hebben hem nooit 'gedwongen' om ons te gehoorzamen. Soms gaven we hem een milde, maar besliste tik op zijn billen, en soms lieten we hem alleen al naar ons kijken als we op een ferme manier herhaalden wat we van hem vroegen.

Eindelijk, na ongeveer anderhalf uur, begon hij te huilen en deed een paar stappen naar ons toe, maar hij weigerde nog steeds helemaal naar ons toe te komen. Hij wilde de macht die hij graag over ons uitoefende nog steeds niet helemaal opgeven. Elke keer dat hij een paar stappen naar ons toe deed en vervolgens stopte, zetten we hem terug bij de telefoon en riepen hem opnieuw om bij ons te komen. We hebben het volgende half uur besteed om ervoor te zorgen dat hij volledig gehoorzaamde, niet slechts gedeeltelijk. Toen het voorbij was, was hij tevreden en gelukkig en bereid om elk verzoek te gehoorzamen, precies zoals we vroegen.

Deze ene langdurige sessie had een aanzienlijke en opwindende lange termijn impact op ons kind. Hij leerde duidelijk dat hij onder ons gezag stond en ons altijd moest gehoorzamen. Hij verzette zich slechts een paar keer tegen gehoorzamen in de weken die volgden - een enorme verbetering vergeleken met zijn eerdere gedrag - en elke keer duurde het slechts ongeveer vijftien minuten om hem te overwinnen. De eerste twee uur durende beproeving hoefde nooit herhaald te worden. Het is meer dan twintig jaar geleden dat dit incident plaats vond en alle twintig jaren daarna waren buitengewoon plezierig met dit kind. Ik zou je ten zeerste aanraden om deze methode toe te passen om je kind te leren reageren op de opdracht 'kom hier', als het nodig is.

Mijn zoon, sla acht op mijn woorden; neig je oor tot wat ik zeg.

- Spreuken 4:20

Te veel tranen

Deze vraag van een van mijn moeders op het internetforum richt zich op het gebruik van tranen door een kind om zijn wil te verkrijgen:

Bettina: Mijn eenjarige dochter begrijpt het woord 'nee'. Af en toe, als ze niet meteen gehoorzaamt, ga ik naar haar toe, onderbreek de verkeerde actie en zeg resoluut: 'Nee'. Meestal kijkt ze me aan, barst in namaak huilen uit en stopt. Soms slaakt ze een jammerklacht, dan komt ze naar me toe en legt haar hoofd op mijn been. Als ze zo naar me toe komt, pak ik haar op en vertel haar waarom ik 'nee' zei, ook al begrijpt ze misschien niet helemaal wat ik zeg. Doe ik dit goed? Doe ik genoeg? Moet ik nog iets doen?

Elizabeth: Als ze stopt als je 'nee' zegt, doe je het goed. Niets anders is vereist. Haar snelle, bereidwillige naleving suggereert dat ze waarschijnlijk een gemakkelijk op te voeden kind zal zijn. Blijf alert op soortgelijke mogelijkheden om een beetje te trainen. Zie de ongehoorzaamheid die er af en toe is, niet over het hoofd, alleen omdat ze meestal zo goed gehoorzaamt. Wees ook voorzichtig om de sympathie niet te overdrijven als ze huilt. Je kunt haar oppakken of een kleine knuffel geven en vriendelijke woorden spreken, maar laat haar de situatie niet uitmelken. Te veel sympathie zal de boodschap sturen dat je met tranen gemanipuleerd kunt worden, en dan zal ze het met grote regelmaat gaan doen.

Wie gerechtigheid en goedertierenheid najaagt, vindt leven, rechtvaardigheid en eer.

- Spreuken 21:21

Laten beklíjven

Na een poging om mijn vroege gehoorzaamheidsinstructies te volgen, klagen moeders vaak tegen me dat de training niet duurzaam lijkt te zijn. Ze moeten het steeds opnieuw doen. Hier is een voorbeeld, samen met mijn antwoord:

Calandra: Ik kan tegen mijn dreumes 'nee' zeggen wanneer ze naar mijn planten reikt, en ze zal stoppen en wegkruipen, maar zodra ik me omdraai of de kamer uitstap, probeert ze de planten weer aan te raken. Begrijpt ze wat ik bedoel? Wanneer beklíjft deze training ?

Elizabeth: Omdat ze alleen voor de plant gaat als je niet kijkt, zou ik zeggen dat ze precies begrijpt wat je bedoelt - dat de plant verboden terrein is. De manier waarop je haar reactie op je 'nee' beschreef, suggereert dat je haar tot nu toe goed hebt getraind. Ze weet duidelijk dat ze zich moet onderwerpen. Hoewel ze heeft geleerd dat ze moet gehoorzamen als je aanwezig bent, gelooft ze nog steeds dat ze kan weggelopen met ongehoorzaamheid als je er niet bent. God heeft de kleintjes veel natuurlijke nieuwsgierigheid en vastberadenheid gegeven en ze zullen je inderdaad keer op keer op de proef stellen. Dat is wat baby's doen. Uiteindelijk, als je doorzet om haar op heterdaad te betrappen en haar te corrigeren, zal ze begrijpen dat ze moet gehoorzamen, of je nu in de buurt bent of niet. Een beetje 'in een hinderlaag lokken' is meestal erg nuttig om de boodschap over te brengen: dat ze je moet gehoorzamen, zelfs als ze je niet kan zien.

Probeer dit: laat haar in een verleidelijke situatie (misschien in de buurt van de plant), laat haar dan denken dat je weg bent (ga de hoek om of ergens dichtbij, maar waar ze je niet kan zien). Houd haar nauwlettend in de gaten zonder dat ze zich ervan bewust is. Als ze naar de plant kruipt, wacht dan tot ze besluit om hem aan te raken, en wees erbij om haar een duidelijk 'nee!' te geven, mogelijk vergezeld van een kleine verrassende tik op de luier op het moment als ze ernaar reikt.

Verrassing is de sleutel. Het is de schrikfactor die voor dat kleine beetje extra motivatie zorgt dat nodig is om een regel in het hoofd van je kind te laten 'beklijven'. Een kleine hinderlaag leert haar twee dingen: dat moeder waarschijnlijk toekijkt, ook al lijkt het niet zo, en dat een kind altijd moet gehoorzamen, of ze moeder nu wel of niet kan zien. Als je problemen hebt met 'beklijven', wees dan alert op gelegenheden om 'in een hinderlaag te lokken'.

Onthoud dit: Kijk, hinderlaag, herhaal!

Mijn zoon, neem het gebod van je vader in acht en veronachtzaam het onderricht van je moeder niet; bind ze voortdurend op je hart; hang ze om je hals. Als je op weg gaat zal het je leiden; als je neerligt, over je waken; als je ontwaakt, zal dat tot je spreken.

- Spreuken 6:20-22

Ga niet te ver

VOORZICHTIG! Ga niet te ver en begin je zes maanden oude baby niet de hele dag te trainen alsof hij op survival is. GENIET van je baby's. Het zal ze geen pijn doen om geknuffeld te worden als ze huilen. Ze hoeven geen strikt schema te hebben, tenzij dat voor jullie beiden het beste werkt. Ze hoeven niet 'Ja mama' te zeggen en je te groeten, terwijl ze niet eens kunnen kruipen! Als je besluit om ze vroeg te trainen, een beslissing die ik ten zeerste aanbeveel, concentreer je dan alleen op eenvoudige gehoorzaamheid en wees consequent in die dingen die je van hen vraagt die bij hun leeftijd past.

Kleinkinderen zijn de kroon van ouderen, en het sieraad van kinderen zijn hun vaders.

- Spreuken 17:6